

506 SAYILI SOSYAL SİGORTALAR KANUNUNDA 4958 VE 5073 SAYILI YASALAR İLE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER VE YENİ GETİRİLEN HÜKÜMLER

Mehmet ÖZDEMİR
SSK Başkanlık Sigorta Müfettişi

GİRİŞ

Bilindiği üzere 29.07.2003 tarihinde kabul edilen 4958 sayılı Yasa ile 22.01.2004 tarihinde kabul edilen 5073 sayılı Yasa Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve 506 sayılı yasada önemli değişiklikler yapmıştır.

4958 ve 5073 sayılı kanunlardan önce 4447 sayılı Yasa ve 619 sayılı KHK ile de 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununda önemli değişiklikler yapılmıştır.

4447 sayılı kanun ile yapılan en önemli değişiklikler; emeklilik yaşının kadınlarda 58 erkeklerde 60'a yükseltilmesi, emeklilikte kademeli geçiş sisteminin getirilmesi, işyerinde çalışacak olan sigortalıların Kuruma bildirim sürelerinin değiştirilmesi ve sigortalıların kendilerini işe başladıkları tarihten itibaren 30 gün içerisinde Kuruma bildirme yükümlülüğünün getirilmesi olarak sayabiliriz.

616 sayılı KHK ile de Sosyal Sigortalar Kurumu'nun teşkilat yapısı değiştirilmiş olup Kurum Sağlık İşleri Genel Müdürlüğü ve Sigorta İşleri Genel Müdürlüğü olarak iki genel müdürlüğe ayrılmıştır. Bunun yanında 506 sayılı yasada da bir çok önemli değişiklik yapılmış olunmasına karşın 616 sayılı KHK Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

616 sayılı KHK ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nda yapılmak istenen değişiklikler 4958 sayılı kanun ile yeniden düzenlenmiştir. 4958 sayılı yasa ile yapılan en önemli değişiklikler idari para cezalarında yapılmıştır. 4958 sayılı kanun ile Sosyal Sigortalar Kurumu yeniden yapılandırılmış ve 506 sayılı yasada da önemli değişiklikler gerçekleştirmiştir. Bununla birlikte bu kanun taslağında düzenlenmesi unutulmuş veya gerekliliği sonradan anlaşılmış birtakım eksiklikler de 5073 sayılı yasa ile düzenlenmiştir.

Biz burada 4958 ve 5073 sayılı yasaların 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nda mali konularda yaptığı değişiklikleri ele alacağız.

1-SİGORTA PRİMİNE ESAS KAZANÇLAR

4958 sayılı yasanın 01.01.2004 tarihinde yürürlüğe girecek olan 36 ıncı maddesi ile 506 sayılı Kanunun 77 inci maddesinin ikinci fıkrası "Şu kadar ki,

ölüm, doğum ve evlenme yardımları, yolluklar, kıdem, ihbar ve kasa tazminatları, aynı yardımlar ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca miktarları yıllar itibariyle belirlenecek yemek, çocuk ve aile zamları, sigorta primlerinin hesabına esas tutulacak kazançların aylık tutarının tespitinde nazara alınmaz. Bunların dışında her ne ad altında ödeme yapılırsa yapılsın tüm ödemeler prime tabi tutulur.” şeklinde, üçüncü fıkrası ise “Her sigortalının prim hesabına esas tutulacak aylık kazanç toplamının bin liraya kadar olan lira kesri nazara alınmaz.” şeklinde değiştirilmiştir.

Yeni düzenlemeyle kıdem, ihbar ve kasa tazminatlarının Sigorta Primine Esas Kazanç içinde değerlendirilmeyeceği hüküm altına alınmış, yargı kararları ve uygulamada prime tabi tutulmayan kıdem, ihbar ve kasa tazminatlarının prime tabi olup olmaması konusu tartışma alanı dışına çıkartılmıştır.

Eski düzenlemede, çocuk ve aile zamlarının prim dışı tutulduğu belirtilmiş iken yeni düzenlemede çocuk ve aile zamlarının prim dışı kısmının Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca belirleneceği hüküm altına alınmış olup bu düzenleme ile işverenlerin Kuruma daha az prim ödemek için sigortalılara yüksek miktarda ödemiş olduğu çocuk ve aile zammı ödemelerinin önlenmesi amaçlanmıştır.

Bir diğer yeni düzenleme ise yemek bedelleri ile ilgilidir. Artık Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca miktarları yıllar itibariyle belirlenecek olan yemek bedelleri de prime tabi tutulmayacaktır. Ancak Sigortalılara nakdi olarak ödenen yemek bedelleri Bakanlıkça belirlenmiş olan miktarı aşması halinde bu ödemeler prime tabi tutulacaktır. Yine eski uygulamada olduğu gibi işverence aynı olarak sigortalılara verilen yemekler prime tabi tutulmayacaktır.

Ayrıca yeni düzenlemede sigorta primine tabi olmayan ödemeler ayrıntılı olarak düzenlendiğinden uygulamada karışıklığın önüne geçilmiş olup yukarıda belirtilen kalemler haricindeki her türlü ödemelerin prime tabi olacağı hüküm altına alınmıştır.

Bu nedenle, uygulamada prime tabi tutulmayan ayakkabı ve elbise dikiş bedelleri de fıkranın yürürlüğe gireceği 01.01.2004 tarihinden itibaren prime tabi tutulması gerekmektedir.

Yine eski düzenlemede “Her sigortalının prim hesabına esas tutulacak aylık kazanç toplamının 50 kuruşa kadar olan lira kesri nazara alınmaz, 50 kuruş ve daha fazla olan kesirler liraya çıkarılır” hükmü “Her sigortalının prim hesabına esas tutulacak aylık kazanç toplamının 1000 liraya kadar olan lira kesri nazara alınmaz” şeklinde değiştirilmiştir.

5073 Sayılı yasanın 9 uncu maddesi ile 506 sayılı Kanununun 78 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Bu Kanun gereğince alınacak prim ve verilecek ödeneklerin hesabına esas tutulan günlük kazancın alt sınırı 18.321.000 TL., üst sınırı ise alt sınırın beş katıdır. Günlük kazanç alt sınırı her yıl 1 Ocaktan geçerli olmak üzere, yıllık programda öngörülen yıl sonu tüketici fiyat indeksi tahmini artış oranı kadar artırılarak bulunan tutara, gayri safi yurt içi hâsıla sabit fiyatlarla gelişme hızı tahmini artış oranı uygulanmak suretiyle belirlenir. Ancak yıl içinde, tüketici fiyat indeksi artış oranının yıl sonu için öngörülenden daha yüksek gerçekleşmesi halinde, öngörülen oranın aşıldığı ayı takip eden ay başından geçerli olmak üzere günlük kazanç alt sınırı Bakanlar Kurulunca yeniden belirlenir. Bu şekilde belirlenecek günlük kazanç alt sınırının hesabında 1.000 liranın kesirleri 1.000 liraya tamamlanır.”

Bilindiği gibi 4447 sayılı yasanın 10.maddesi ile 506 sayılı yasanın 78nci maddesinde değişiklik yapılmış ve “Günlük kazanç alt sınırı her yıl, ilk olarak Nisan ayında bir önceki yılın Aralık ayı ile ondan önceki yılın Aralık ayına göre Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından açıklanan en son temel yıllık kentsel yerler tüketici fiyatları indeksindeki artış oranı kadar, ikinci olarak bir önceki yılın gayri safi yurt içi hasıla sabit fiyatlarla gelişme hızı kadar artırılarak belirlenir. “hükmü getirilmişti.Ancak dikkat edilecek olursa 5073 sayılı yasa “Günlük kazanç alt sınırı her yıl 1 Ocaktan geçerli olmak üzere, yıllık programda öngörülen yıl sonu tüketici fiyat indeksi tahmini artış oranı kadar artırılarak bulunan tutara, gayri safi yurt içi hâsıla sabit fiyatlarla gelişme hızı tahmini artış oranı uygulanmak suretiyle belirlenir. Ancak yıl içinde, tüketici fiyat indeksi artış oranının yıl sonu için öngörülenden daha yüksek gerçekleşmesi halinde, öngörülen oranın aşıldığı ayı takip eden ay başından geçerli olmak üzere günlük kazanç alt sınırı Bakanlar Kurulunca yeniden belirlenir.”şeklinde düzenleme yaparak artışları Ocak ayının başına çekmiş, ayrıca gerçekleşen enflasyon oranı yerine gerçekleşecek enflasyon oranında artış sağlanmış ve bu rakam üzerine gayri safi yurt içi hâsıla sabit fiyatlarla gelişme hızı tahmini artış oranı uygulanmak suretiyle birlikte hesaplanarak artış belirlenmesi yoluna gidilmiştir.Yıl sonunda gerçekleşen enflasyon belirlenen artış oranından yüksek gelmesi halinde yeni düzenlemeyi de Bakanlar Kuruluna vererek oluşabilecek farkın bu yolla giderilmesi yoluna gidilmiştir.Yeni artışların hem 1 Ocaktan itibaren hem de gerçekleşecek enflasyon oranına göre düzenlemeye gidilmesi yerinde bir karardır.

2-İDARİ PARA CEZALARI

4958 sayılı yasa ile yapılan değişiklikler arasında en köklü değişiklik idari para cezalarında yapılan değişikliklerdir.

506 sayılı yasa gereği kaçak işçi çalıştırmanın sorumlulukları ağırdır. Her yıl çok sayıda işveren bu sorumlulukları yerine getirmediğinden veya ihmal ettiğinden çok büyük maddi külfetlerle karşı karşıya kalmaktadır. Çalışan işçilerin ve bakmakla yükümlü buldukları ailelerin sosyal güvenlik haklarının ihlal edilmesinin, gerek çalışanlar gerekse işverenler nezdindeki manevi çöküntüsü, kanun yapımcıları toplumsal barışı zedelemeyen, hem işverenlerin girişimci ruhunu kırmadan yatırımlarını devam ettirmelerini sağlayacak, hem de çalışanların haklarının gasp edilmesini engelleyecek şekilde müeyyideler uygulamak konusunda çalışmalara yöneltmiştir.

Çalışma hayatında SSK'nın, dolaylı olarak da ülkemizin önemli sorunlarından olan kaçak işçilik, yani kayıt dışı istihdama karşı Sosyal Sigortalar Kanununun müeyyideleri, yani çalışanlarını Kuruma bildirmeyen veya bu konuda ihmalkar davranan işverenlerin karşı karşıya kalacakları yaptırımlar, 4958 sayılı yasa ile yeniden düzenlenmiştir.

4958 sayılı yasa ile getirilen düzenlemelerde özellikle dikkati çeken konu, işyeri büyüklüğünde nispeten kriter olan, tutulan defter türü, yeni yasa ile uygulanacak cezalarda daha çok dikkate alınmış ve cezalar yeni yasa ile daha adaletli bir biçimde uygulanacak şekilde düzenlenmiş, ayrıca defter türü kriterine göre idari para ceza uygulaması daha yaygın hale getirilmiştir.

Bilindiği gibi 506 sayılı Yasanın 140. maddesinde belirtilen idari para cezaları 06.08.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4958 sayılı yasadaki önceki, 12.05.1993 gün ve 21579 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 3910 sayılı yasa ile getirilen düzenlemelere göre uygulanmakta idi.

4958 sayılı Kanununun 51 inci Maddesi ile 506 sayılı Kanununun 140 ıncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

a-İşyeri Bildirgesi ile Sigortalı İşe Giriş Bildirgesinin Yasal Süreden Sonra Verilmesi veya Verilmemesine Bağlı Ceza Uygulamaları

Bu ceza uygulaması 506 Sayılı yasanın 4958 sayılı yasa ile değişik 140.maddesinin (a) ve (b) bendinde düzenlenmiştir.

Bu bent de işyeri bildirgesinin ve işe giriş bildirgesinin geç verilmesi veya verilmemesine uygulanacak idari para cezası düzenlenmekte, ancak yeni 4958 sayılı yasanın 26 ncı maddesi ile 506 sayılı yasanın 8 nci maddesinde bir değişiklik

yapılmıştır. İşveren daha önce 506 sayılı Yasanın 8.maddesinde belirtilen örneği Kurumca hazırlanacak işyeri bildirgesini “işçi çalıştırmaya başlayacağı tarihten önce” Kuruma vermeye veya iadeli taahhütlü olarak göndermeye mecbur iken, yeni 4958 sayılı yasa ile getirilen değişiklik ile bu hüküm “en geç sigortalı çalıştırmaya başladığı tarihte” şeklinde değiştirilmiş ve yine 506 sayılı yasanın 8 nci maddesinin dördüncü fıkrasına 4958 sayılı yasanın 26 ncı maddesi ile “ İş yerinin miras yolu ile intikali halinde, yeni işveren iş yeri bildirgesini ölüm tarihinden itibaren en geç üç ay içinde doğrudan Kuruma vermek veya iadeli taahhütlü olarak göndermekle yükümlüdür. “ cümlesi eklenmiştir.

Bu suretle “ İş yerinin miras yolu ile intikali halinde” Kuruma verilecek işyeri bildirgesinin verilme süresi de yasal olarak kesin bir şekilde belirtilmiş olmaktadır.

506 sayılı yasanın 8 inci maddesinde belirtilen bildirgeyi Kanunda belirtilen tarihte Kuruma vermeyenlere 506 sayılı yasanın 4958 sayılı yasa ile değişik 140 ncı maddesi (a) bendi gereğince belge verme süresinin son gününde geçerli olan aylık asgari ücret esas alınmak suretiyle;

1-Bilanço esasına göre defter tutmak zorunda olanlar için üç aylık asgari ücret tutarında,

2-Diğer defterleri tutmak zorunda olanlar için iki aylık asgari ücret tutarında,

3-Defter tutmakla yükümlü olmayanlar için bir aylık asgari ücret tutarında,

idari para cezası verilmesi hükmü getirilerek eskisine göre yeni bir düzenlemeye gidilmiştir.

506 sayılı Yasanın 9 uncu maddesinde belirtilen işe giriş bildirgesini, işveren;

- a) Çalıştıracağı kimseleri işe başlatmadan önce,
- b) İnşaat işyerlerinde, işe başlatılacak kimseleri, işe başlatıldığı gün,
- c) Kuruma ilk defa işyeri bildirgesi verilen işyerlerinde, işe alınan işçilerin işe girişini en geç bir ay içinde;

Kuruma bildirmek veya iadeli-taahhütlü olarak göndermekle yükümlüdür.Aksi takdirde işverenler hakkında 506 sayılı yasanın 4958 sayılı yasa ile değişik (b) bendine göre;;

1-Her bir sigortalı için aylık asgari ücret tutarında,

2-Bildirilmeyen sigortalıların çalışma izninin olmaması durumunda asgari ücretin iki katı tutarında;

idari para cezası uygulanacaktır.

Burada çalışma izni yabancı işçiler için geçerli bir husus olup, TC vatandaşı olanlar için böyle bir durum söz konusu değildir. Dokuzuncu maddeye bağlı idari para cezasında 4447 sayılı yasadaki farklı olarak sadece çalışma izni olmayanlar için ayrı bir düzenlemeye gidilerek bu kişiler için uygulanan ceza ağırlaştırılmış, onun dışında 140/b maddesinin eski hali korunmuştur.

b-Aylık Sigorta Prim Bildirgesi, Dört Aylık Sigorta Primleri Bordrosu ve Aylık Sosyal Güvenlik Destek Primi Bordrolarına Bağlı Ceza Uygulamaları.

506 sayılı Kanunun 4958 sayılı yasa ile değişik 79 ncu maddesi birinci fıkrasında belirtilen ve Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 16 ncı, 17 nci ve 20 nci maddelerinde ifade edilen aylık sigorta prim bildirgesi, dört aylık sigorta primleri bordrosu ve aylık sosyal güvenlik destek primi bordrosunun, çalıştırılan sigortalılar için verilmemesi veya geç verilmesi durumunda herhangi bir yazılı ihtar yapılmaksızın ceza uygulanması gerekmektedir.

İdari para cezalarını düzenleyen 506 sayılı yasanın 4958 sayılı yasa ile değişik 140 maddesi (c) bendine göre:

“Bu Kanunun 79 uncu maddesinin birinci fıkrası uyarınca verilmesi gereken belgeleri anılan fıkrada belirtilen sürede Kuruma vermeyenlere her bir yıl için aylık asgari ücretin üç katını geçmemek kaydıyla belgenin;

1) Asıl nitelikte olması halinde belgede kayıtlı sigortalı sayısı başına aylık asgari ücretin 1/5'i tutarında,

2) Ek belge niteliğinde olması durumunda sigortalı sayısına bakılmaksızın aylık asgari ücretin 1/8'i tutarında,

3) Hiç belge vermeyenlere ise sigortalı sayısı üzerinde durulmaksızın her ay için aylık asgari ücretin üç katı tutarında, idari para cezası uygulanacaktır” hükmü getirilmiştir.

Bu suretle eskisine göre sonradan verilen asıl ve ek prim belgelerinin geç verilmesinde bir indirimle gidilmiş olup, hiç verilmemesine ise daha ağırlaştırılarak üç asgari ücret ceza uygulanması hükme bağlanmıştır.

Ayrıca 16.01.2004 tarih ve 25348 sayı ile yayımlanan yeni Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nde Kuruma verilmesi gerekli prim belgeleri tek bir belge haline getirilmiş ve Aylık Prim ve Hizmet Belgesi ismi verilmiştir.

Görüldüğü üzere, prim belgesinden dolayı verilmesi gereken idari para cezasının miktarı, öncelikle bu belgelerin niteliği (asıl veya ek olarak) ve verilen belgelerdeki sigortalı sayısı dikkate alınarak hesaplanacaktır.

Yine 22.01.2004 tarihinde kabul edilen 5073 sayılı yasa ile internet, elektronik ve benzeri ortamda da Kuruma belge verilebilmesinin yolu açılmış ve bu yükümlülüğü yasal süresinde yerine getirmeyenler için de bu Kanunun 140 ıncı maddesinin (c) fıkrasına göre işlem yapılacağı belirtilmiştir.

Örneğin, 2003 Temmuz ayına ilişkin olmak üzere düzenlenen Aylık Prim ve Hizmet Belgesinin aslının 15 Eylül 2003 tarihinde (yasal süresi dışında) verilmesi durumunda, belgedeki sigortalı sayısı da 10 ise, 31 Ağustos 2003 tarihinde işlenen “fiil” den dolayı 31 Ağustos 2003 tarihinde yürürlükte olan asgari ücretin (306.000.000.-)1/5 inin 10 ile çarpımı suretiyle bulunacak tutar kadar, yani $61.200.000 \times 10 = 612.000.000.-$ lira idari para cezası verilecektir. Bu belgedeki sigortalı sayısı 40 ise, 2.448.000.000.- lira idari para cezası uygulanması gerekmektedir. Bu tutar değişik 140 ıncı maddenin (c) fıkrası hükmünde öngörülen asgari ücretin üç katını aştığından, 2.448.000.000.- lira değil, bu defa işverene, $306.000.000 \times 3 = 918.000.000.-$ lira ceza tutarı tebliğ edilecektir.

Diğer taraftan, 140 ıncı maddenin (c) fıkrasındaki değişikliğe istinaden bundan böyle “ek” nitelikte verilecek belgelerin her biri için; sigortalı sayısı, prime esas kazanç tutarının cüz'i Kurum alacağına altında olması gibi hususlar üzerinde durulmaksızın, fiil tarihindeki aylık asgari ücretin 1/8'i tutarında idari para cezası verilecektir.

506 sayılı Kanunun 4958 sayılı Kanun ile değiştirilen 140 ıncı maddesinin (c) fıkrasının 3 üncü maddesi ile getirilen yeni hüküm ile, Aylık Prim ve Hizmet Belgesini hiç vermeyen işverenlere ve varsa araçlara, her bir belgeden dolayı sigortalı sayısı üzerinde durulmaksızın ayrı ayrı olmak üzere aylık asgari ücretin üç katı tutarında idari para cezası verilmesi öngörülmüştür.

Bilindiği gibi Kuruma sonradan verilen, zamanında verilmesi gerektiği halde verilmeyen Aylık Prim ve Hizmet Belgesi de asıl belgedir. Ancak bu belgeleri 1 nci maddede belirtilen asıl Aylık Prim ve Hizmet Belgesini geç vermenin karşılığı olan idari para cezası kapsamında çıkarıp, 3 ncü maddedeki “hiç verilmeyen prim belgeleri” kapsamına alınması durumunu incelemek gerekir ise;

a-Kurumun işyerlerini denetleme birimi olan SSK Başkanına bağlı Sigorta Teftiş Kurulu Başkanlığında görevli Sigorta Müfettişleri veya İl Müdürlüklerinde görevli Sigorta Yoklama Memurları tarafından işyerlerinde yapılan denetimler sonucunda sigortalı çalıştırıldığının tespit edilmesi üzerine prim belgesinin bu hususta düzenlenecek tutanak tarihinden önce verilmemiş olduğu nazara alınarak, gerek sonradan tescil edilen işyerleri, gerekse tescilli olduğu halde (faal) hiç belge verilmeyen işyerlerinden dolayı kanunun bu hükmü uyarınca işverene veya ilgili aracıya her bir belge için ayrı ayrı olmak üzere aylık asgari ücretin üç katı tutarında idari para cezası uygulanacaktır.

Ayrıca tutanakla çalıştıkları saptanan sigortalılar ile ilgili olarak, asıl veya ek nitelikteki belgelerin verilmesi hususunda işverene veya ilgili aracıya bir ay süreli bir tebligat yapılması üzerine, söz konusu asıl veya ek belgelerin bu süre içinde verilmesi durumunda bile, idari para cezası asgari ücretin üç katı üzerinden tahakkuk ettirilecektir.

b-İşyeri kayıtlarından yapılacak tespitler ile kamu kurum ve kuruluşlarından alınacak yazılardan işyerlerinde sigortalı çalıştırıldığının bildirilmesi halinde de yukarıda belirtildiği gibi işlem yapılacaktır.

İşyeri kayıtlarını inceleme yetkisine sahip denetim elemanları tarafından düzenlenen raporlara binaen, hizmet kazanımları neticesinde, işverenin bu hizmetler karşılığında sigortalılara ödediği ücretler için Kuruma vermesi gerekli prim belgesini vermemesi, bu belgeyi hiç vermeme kapsamına girmektedir. Ayrıca Kamu kuruluşunun SSK ile yaptığı yazışmalar sonucu sigortalı çalıştırıldığının belirtildiği durumlarda, işveren tarafından bu kişiler için verilen prim belgeleri, işverenin kendiliğinden verdiği asıl prim belgelerinden sayılmadığından, yukarıda belirtildiği gibi işlem yapılacaktır.

c-Diğer taraftan, Kurum uygulamalarından olan SSK Başkanlığının 16-118 ek sayılı Genelgesi gereğince yapılacak ön değerlendirme sonucunda Kurumumuza yeterli işçilik bildirilmemesi üzerine Sigorta Müfettişlerince yapılan inceleme neticesinde Kurumumuza bildirilmediği tespit olunan asgari işçilik tutarının, ilgili olduğu aylar belirlenmiş ise bu aylara, belirlenememiş ise faaliyette bulunulan son aya maledilmesi ve ilişkilendirilecek ay veya aylara ait asıl ya da ek belgelerin Kurumumuza hiç verilmemiş olması nedeniyle bu belgelerin her biri için aylık asgari ücretin üç katı tutarında idari para cezası uygulanması gerekmektedir.

Diğer taraftan bu uygulama ile ilgili olarak iyi niyetli mükelleflere kolaylık olması açısından SSK Başkanlığının 16-294 sayılı genelgesinde, işyerlerinde

denetim yapılmaksızın, öteden beri çalıştırılan sigortalıların tümünü Kurumumuza bildirdiği halde, herhangi bir aya veya döneme ilişkin “asıl” nitelikteki belgeleri Kurumumuza vermediği Ünitece anlaşılan işverenlere ve varsa aracılar, öncelikle iadeli taahhütlü olarak bir yazı gönderilerek bu belgelerin 15 gün içinde verilmesinin istenilmesi, belgelerin yazıda belirtilen bu süre içinde verilmesi durumunda 140 ıncı maddenin (c) fıkrasının 1 inci bendine göre idari para cezası uygulanması, belgelerin istenilen süre geçirildikten sonra verilmesi veya hiç verilmemesi halinde ise, bu kez aynı fıkranın 3 üncü bendine göre (aylık asgari ücretin üç katı tutarında) idari para cezası tahakkuk ettirilmesi belirtilmiştir.

Bu durumda, sigortalı çalıştırıldığı tespit edilmesi üzerine gerek sonradan tescil edilen işyerleri, gerekse tescilli olduğu halde (faal) hiç belge verilmeyen işyerlerinden dolayı kanunun bu hükmü uyarınca işverenlere her bir belge için ayrı ayrı olmak üzere aylık asgari ücretin üç katı tutarında idari para cezası uygulanacaktır

Örneğin, Sigorta Müfettişi veya Sigorta Yoklama Memurunca yapılan durum tespiti sonucunda işyerinde çalıştırılan sigortalıların tümünün veya bir kısmının Kuruma hiç bildirilmediklerinin anlaşılması üzerine, prim belgelerinin bu hususta düzenlenecek tutanak tarihinden önce verilmemiş olduğu nazara alınarak işverene veya ilgili aracıya, belgelerin asıl veya ek nitelikte olup olmadığına bakılmaksızın, 506 sayılı Kanunun 140 ıncı maddesinin (c) fıkrasının 3 üncü bendi uyarınca her bir belgeden dolayı asgari ücretin üç katı tutarında idari para cezası verilecektir.

Kurum uygulamalarından olan 16-118 ek sayılı Genelge doğrultusunda yapılan ön değerlendirme sonucunda Kuruma yeterli işçilik bildirilmemesi üzerine Sigorta Müfettişlerince yapılan inceleme neticesinde eksik bildirildiği veya hiç bildirilmediği tespit olunan asgari işçilik tutarı, ilgili olduğu aylar belirlenmiş ise bu aylara, belirlenmemiş ise faaliyette bulunulan son aya maledilmekte idi. Yapılan yeni düzenleme doğrultusunda, inceleme neticesinde Kuruma eksik olarak yatırıldığı tespit edilen asgari işçilik tutarının değerlendirme sonucunda ilişkilendirilecek ay veya aylara ait asıl ya da ek belgeler Kuruma hiç verilmemiş olarak kabul edilmekte ve bu belgelerin her biri için aylık asgari ücretin üç katı tutarında idari para cezası uygulanmaktadır.

c- Kayıt İbrahimine Bağlı İdari Para Cezası Uygulamaları

506 sayılı Kanunun 4958 sayılı Kanunla değişik 140 ncı maddesi (d) bendine göre;

Defter ve belgeleri ibraz etme yükümlülüğünü Kurumca yapılan yazılı ihtara rağmen onbeş gün içinde mücbir sebep olmaksızın yerine getirmeyenlere;

- 1) Bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlü iseler aylık asgari ücretin oniki katı tutarında,
- 2) Diğer defterleri tutmakla yükümlü iseler aylık asgari ücretin altı katı tutarında,
- 3) Defter tutmakla yükümlü değil iseler aylık asgari ücretin üç katı tutarında,

Idari para cezası uygulanır.

İşverenler 7201 sayılı kanuna göre tebligat ile istenilen kayıt ve belgelerin kısmen ibraz edilmesi, ibraz edilmemesi hükmündedir. Bu nedenle de kayıt ve belgelerini incelemeye çıkarmayan işverenler için öngörülen idari para cezası uygulanmaktadır.

Bu kanun maddesinde eskisine göre bir değişikliğe gidilmediğinden bu hüküm eskiden olduğu gibi uygulanmaya devam edilecektir.

d- Kayıt ve Belgelerin Geçersizliğine Bağlı Cezalar

“Defter ve belgelerinin tümünün 506 sayılı yasanın 4958 sayılı yasa ile değişik (d) bendinde belirtilen 15 günlük yasal süre içinde ibraz etmekle birlikte, yönetmelikte¹ belirtilen usul ve esaslara uygun olarak düzenlemeyenlere;

1-Her bir geçersizlik hali için, ibraz edilmemesi üzerine uygulanan miktarları aşmamak kaydıyla aylık asgari ücretin yarısı tutarında idari para cezası uygulanacaktır” hükmü getirilmiştir.

Dikkat edilecek olursa, yeni kanun maddesinde geçersizlik hali ile ilgili idari para cezası uygulanmasında mükelleflerin kayıt ve belge ibraz etmeme durumunda Bilanço esasına göre defter tutmakla yükümlü iseler aylık asgari ücretin oniki katı tutarında, diğer defterleri tutmakla yükümlü iseler aylık asgari ücretin altı katı tutarında, defter tutmakla yükümlü değil iseler aylık asgari ücretin üç katı tutarında, uygulanan idari para cezasını aşmamak üzere geçersizlik halinin birden fazla olması durumunda her bir geçersizlik hali için uygulanan yarım asgari ücret tutarı cezalarının ayrı ayrı toplanması sureti ile idari para cezası uygulaması öngörülmektedir.

¹ Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, Madde 25

Örneğin; Defter tutmakla yükümlü olmayan özel bina inşaatı ile ilgili kayıt incelemesinde bir yıllık devrede 12 ayın birden ücret bordrolarının geçersiz olması durumunda her bir geçersizlik halini ayrı ayrı olarak topladığımızda 6 asgari ücret etmekte, ancak defter tutmayan mükellefe ibraz etmeme cezası olarak en fazla 3 asgari ücret tutarında ceza verildiği için burada da en fazla üç asgari ücret tutarında ceza uygulayabiliriz.

İşyerine ait kayıt ve belgelerin 15 günlük yasal sürede incelemeye çıkarılmasına karşın, incelenen kayıt ve belgelerde Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin 25. maddesinde belirtilen geçersizlik hallerinin tespiti halinde ceza verilmesi gerekmektedir. Bu geçersizlik hallerini inceleyecek olursak;

e-SSİY'ne göre Defter ve Belgelerin Geçersizlik Halleri;

a) Tasdik ettirilmesi zorunlu olduğu halde tasdiksiz tutulmuş olan defterin ait olduğu takvim yılı itibarıyla geçersizliğinin kabulü ile, kanuni tasdik süresinin sona erdiği tarihin,

b) İşçilikle ilgili giderlerin işlenmediği tarihin,

c) Sigorta primleri hesabına esas tutulan kazançların kesin olarak tespitine imkan vermeyecek şekilde usulsüz, karışık veya noksan tutulduğu ayın,

d) Herhangi bir ay için sigorta primleri hesabına esas tutulması gereken kazançların ve kazançlarla ilgili ödemelerin (sigorta primine esas kazancın ödemeye bağlı olduğu durumlar dahil) o ayın dahil bulunduğu hesap dönemine ait defterlere işlenmemiş olması halinde ise, o aya ait defter kayıtları,

e) Vergi Usul Kanunu gereğince bilanço esasına göre defter tutulması lazım geldiği halde işletme hesabına göre defter tutulmuş ise, bu defterin ait olduğu takvim yılı itibarıyla geçersizliğinin kabulü ile takvim yılı başının,

f) Yönetmeliğin 27 nci maddesinde belirtilen hususların tümünü ihtiva etmeyen aylık ücret tediye bordrolarının tanzim edildiği ayın,

g) 4958 sayılı Yasa ile getirilen hükümler doğrultusunda yapılan asgari işçilik inceleme sonucunda, işin yürütümü için gerekli olan SPEK tutarının Kuruma noksan bildirilmesi dolayısıyla re'sen tahakkuk yapılan ay veya aylar, (Re'sen tahakkuk yapılan ay ve aylarda Kuruma SPEK bildirimini bulunmadığı taktirde, re'sen tahakkuk tutarına ilişkin ücret tediye bordrosu-bordrolarının ibraz edilmemesi gerekçesiyle belgelerin kısmen ibrazı esasına göre idari para cezası uygulanacaktır)

h) Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 28'inci maddesi uyarınca, tehlike sınıfları veya dereceleri farklı olan işyerlerinde çalışan sigortalılar adına ayrı ayrı ücret tediye bordrosu düzenlenmemesi (tek ücret tediye bordrosunda gösterilmesi) halinde, ayrı ayrı ücret tediye bordrosu düzenlenmeyen ay-aylar,

ı) Eylemli çalıştığı tespit edilen sigortalılardan bazılarının kaydedilmediği ücret tediye bordrolarının ait olduğu ay-aylar,

i) Tasdikli sayfalarının dolması üzerine, yeni defter tasdiki yerine, belgeli bilgilerin yazım sayfaları kalmayan defterin tasdiksiz diğer (arka) sayfalarına kaydedilen ay-aylar,

j) Teftiş döneminde bulunup da VUK'nun 219 uncu maddesi uyarınca yasal süresinde bir Kanun gereğince tutulan deftere yazılmayan ay-aylara ait kayıtlar,

Suçun işlendiği tarih olarak kabulü ile idari para cezası tahakkuk ettirilmesi gerekmektedir.

Ayrı ayrı incelenen işveren ve taşeron kayıtlarının geçersizlikleri durumunda, idari para cezası işveren ve taşeron için ayrı ayrı tahakkuk ettirilecektir.²

f- Sigorta Prim ve Hizmet Belgesinin Asılmamasına Bağlı Ceza Uygulaması

506 sayılı Kanun 140 ncı maddesi (e) fıkrasına göre,

“Bu Kanununun 79 uncu maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen yükümlülüğü yönetmelikle belirlenen sürede yerine getirmeyenlere aylık asgari ücretin iki katı tutarında, idari para cezası uygulanacağı” hükme bağlanmıştır.

506 sayılı yasanın 79 ncu maddesi 4 ncü fıkrasında;

“İşveren, sigortalıların adını, soyadını, sigorta sicil numarasını ve çalıştığı süreyi gösteren ve örneği yönetmelikle belirlenen bir belgeyi işyerinde, birden ziyade işyeri olması halinde her işyerinde ayrı ayrı olmak üzere, işçiler tarafından da görülebilecek bir yere asmaya mecburdur” denilmektedir.

Kanun metninde bahsedilen belge, 16.01.2004 tarih 25348 sayı ile yayımlanan SSİY'nin 20 nci maddesinde belirtilen Sigorta Prim ve Hizmet Belgesidir. Bu belgede işveren gerek kendisinin çalıştırdığı, gerekse 10.06.2003

² SSK Başkanlık Sigorta Müfettişleri Eğitim Notu ve Çalışma Talimatı-Sayfa 121

tarikh ve 4857 sayılı İş Kanununun 7 nci maddesine göre iş görme edimini yerine getirmek üzere başka işverene geçici olarak devrettiği sigortalıların; Sigorta sicil numaralarını, TC kimlik numaralarını, ad ve soyadlarını, sigorta, işsizlik ve aylık sosyal güvenlik destek primlerini, prime esas kazançlar tutarını, prim ödeme gün sayılarını, varsa serbest muhasebecisinin, serbest muhasebeci mali müşavirinin adı ve soyadını, bunların mesleki oda kayıt numarasını ve imzaları ile gerekli diğer bilgileri taşıyan, Aylık Prim ve Hizmet Belgesinin Kurumca onaylı bir örneğinin Kuruma verilmesi gereken ayın sonundan, müteakip belgenin verilmesi gereken ayın sonuna kadar işyerinde sigortalıların görebileceği bir yere asılması gerekir.

Sigortalılar tarafından görülebilecek bir yere asmadığı Sigorta Müfettişlerince ve Sigorta Yoklama Memurlarınca tespit edilen işverenlere, yazılı bir ihtar yapılmaksızın, tespitin (fiilin oluştuğu tarih) yapıldığı tarihte geçerli olan aylık asgari ücretin iki katı tutarında idari para cezası uygulanacaktır.

İlgili Sigorta Prim ve Hizmet Belgesinin tespiti, Sigorta Müfettişinin veya Sigorta Yoklama Memurunun işyerine geldiği tarihte SSIY'nin 20. maddesinde belirtilen, Kuruma verilmesi gereken son ay olarak dikkate alınacaktır.

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin 20 nci maddesi (h) fıkrasında,

Sigorta Prim ve Hizmet Belgesinin Kuruma verilmesi gereken ayın sonundan, müteakip belgenin verilmesi gereken ayın sonuna kadar işyerinde sigortalıların görebileceği bir yere asılacağı belirtilmiştir.

İlgili ayları tespit edecek olursak;

Sigorta Müfettişi veya Sigorta Yoklama Memuru işyerine 2003 Haziran ayında denetime geldiği zaman işveren 2003 Mayıs ayına ait Sigorta Prim ve Hizmet Belgesini görülebilecek yerde asılı tutmak zorundadır.

g- Vizite Kağıdı Vermemeye Bağlı Ceza Uygulaması

Vizite kağıdı verilmemesi hususuna Yeni 4958 sayılı yasa ile herhangi bir değişiklik getirilmemiş eski hali korunmuştur.506 sayılı yasanın 140 ncı maddesi (f) bendine göre, bu Kanunun 90 ıncı maddesinde belirtilen yükümlülükleri Kurumca yapılan yazılı ihtara rağmen üç gün içinde yerine getirmeyenlere aylık asgari ücret tutarında idari para cezası verileceği hükme bağlanmıştır.

Kanunun 90'ncı maddesinde belirtilen tedavi için gerekli belgeyi Kurumun yazılı ihtarına rağmen "üç gün" içinde vermeyen işverenlere, fiilin oluştuğu günde geçerli asgari ücret üzerinden idari para cezası verilmesi hükmü uygulanmaktadır.

Yukarıda açıklanan idari para cezaları ile ilgili çok önemli bir husus da;

Bilindiği gibi, ceza hukukunun genel prensibi olarak yeni düzenlemelerin failin lehine bir durum getirmesi halinde, düşürülen ceza tutarlarının uygulanması gerektiğinden, 4958 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 06.08.2003 tarihinden önceki aylarda cezai müeyyide gerektiren ancak henüz ceza verilmemiş ise, önceki aylar için bu tarihten sonra uygulanacak idari para cezalarında da daha az olan yeni miktarlar uygulanacaktır.

h- 4958 Sayılı Yasada İdari Para Cezaları ile İlgili Ortak Hususlar

a) “Bu madde hükümlerinin uygulanması, bu Kanunun 8, 9 ve 79 uncu maddelerinde belirtilen belgelerin Kuruma verilmesi yükümlülüğünü kaldırmaz.”

b) “Bu maddenin uygulanmasında 10.6.2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanununun 39 uncu maddesine göre sanayi kesiminde çalışan onaltı yaşından büyük işçiler için fiilin oluştuğu tarihte uygulanan asgari ücret esas alınır.”

c) “İdari para cezaları ilgiliye tebliğ edilmekle tahakkuk eder ve tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Kuruma ödenir veya aynı süre içinde Kurumun ilgili ünitesine itiraz edilebilir. İtiraz takibi durdurur. Kurumca itirazı reddedilenler, kararın kendilerine tebliğ tarihinden itibaren altmış gün içinde idare mahkemesine başvurabilirler. Mahkemeye başvurulması cezanın takip ve tahsilini durdurmaz. Tebliğ tarihinden itibaren onbeş gün içinde Kuruma ödenmeyen idarî para cezaları, bu Kanunun 80 inci maddesi hükmü gereğince hesaplanacak gecikme zammı ile birlikte tahsil edilir.

Fiilin işlendiği günden itibaren beş yıl içinde tebliğ edilemeyen idarî para cezaları zamanaşımına uğrar.”

Yeni yasanın ortak hükümlerini inceleyecek olursak;

İşverenin Kuruma vermesi gerektiği halde vermediği İşyeri Bildirgesi, İşe Giriş Bildirgesi, Aylık Sigorta Primleri Bildirgesi, Dört Aylık Sigorta Primleri Bordrosu ve Sosyal Güvenlik Destek Primi Bordrosunu Kuruma vermemesinden dolayı 140.madde hükümlerince idari para cezası ödemesi, Kuruma vermesi gereken yukarıda ismi sayılan belgelerin Kuruma verilmesi yükümlülüğünü kaldırmaz.

Dikkat edilecek olursa 4958 sayılı kanun eskiden 7 gün olan sürelerin hepsini 15 gün ve 30 gün olan mahkemeye başvurma süresini de 60 gün yapmak suretiyle işverene daha çok zaman tanımaktadır. İşveren kendisine tebliğ edilen idari para cezasını 506 sayılı yasanın bu hükmü değişmezden önce 7 gün içinde ödemek zorunda veya 7 gün içinde ilgili üniteye itiraz edebilmekte, itirazın

reddedilmesi durumunda 30 gün içinde mahkemeye başvurabilmekte iken, yeni yasa ile bu 7 günlük süreler 15 gün olmuş, 30 günlük mahkemeye başvurma süresi de 60 güne yükseltilmiştir. Ayrıca eski kanunda idari para cezalarına karşı üniteye yapılan itirazın reddedilmesi üzerine sulh ceza mahkemesine başvurulmakta iken yeni düzenleme ile artık idare mahkemelerine başvurulacaktır.

Önceden 10 yıl içinde işverene tebliğ edilmediği takdirde idari para cezaları zamanaşımına uğrarken, 4958 sayılı kanun ile zamanaşımı süresi 5 yıl olarak işverenlerin lehine olarak düşürülmüştür.

Bununla birlikte 16.01.2004 tarih ve 25348 sayı ile yayımlanan yeni SSIY'nın 30 ncu maddesinde, kanunla uyumlu hale getirilmek amacıyla “ İşverenler, araçlar ve sigortalıyı devir alan işverenler işyeri ile ilgili tüm defter ve belgeleri, gerektiğinde istenilmesi halinde, Kurum denetim elemanı ile bilanço esasında defter tutan veya defter tutmak zorunda olmayan işyerleri için de sigorta yoklama memuruna göstermek üzere, ilgili buldukları yılı takip eden takvim yılından başlayarak 5 yıl süreyle saklamak zorundadırlar” demek suretiyle daha önce 10 yıl olan defter ve belgeleri saklama süresini de 5 yıla düşürülmektedir.

1-06.08.2003 Tarihinden Önceki Dönemlerde İPC Uygulaması

4958 sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği 06.08.2003 tarihinden önceki dönemleri kapsayan incelemelerde, ceza hukuku ilkeleri gereği, 506 sayılı yasanın 3910 sayılı yasa ile değişik 140 ıncı maddesi ile 4958 sayılı yasa ile değişik 140 ıncı maddesine göre idari para cezası uygulanmasında, işveren lehine olan Kanuni düzenlemede öngörülen idari para cezası uygulanacaktır.

3-SİGORTALILARIN VE İŞYERİNİN KURUMA BİLDİRİLMESİNDE CEZA ALAN İŞVERENLERİN DURUMU

4958 sayılı yasa ile 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'na aşağıdaki geçici 86 ncı madde eklenmiştir

8.9.1999 ile 31.12.1999 (dahil) tarihleri arasında işe alınan sigortalılar için en geç bir ay içinde Kuruma verilen veya iadeli taahhütlü olarak gönderilen işyeri bildirgesi ile işe giriş bildirgeleri de süresi içinde verilmiş sayılır. Belirtilen süre içerisinde 8 inci maddenin birinci fıkrası ve 9 uncu maddedeki yükümlülükleri yerine getirmemeleri sebebiyle, yine bu Kanuna göre haklarında idarî para cezası uygulanan işverenlerin ödedikleri idarî para cezası ve gecikme zammı tutarı müteakip aylardaki prim bordrolarından mahsup edilir.

Bilindiği gibi yukarıda bahsi geçen Kuruma verilmesi gerekli belgelerin, 08.09.1999 tarihinde yürürlüğe giren 4447 sayılı kanun ile en geç bir ay içinde Kuruma verilir hükmü değiştirilerek işyeri bildirgesi için sigortalı çalıştırılmaya başlamadan önce, işe giriş bildirgesinde ise (inşaat işyerleri ve ilk defa sigortalı çalıştırmaya başlayan yani ilk defa tescili yapılan işyerlerindeki çalışan sigortalılar hariç olmak üzere) sigortalı çalışmaya başlamadan önce Kurumumuza verilmesi veya iadeli-taahhütlü olarak gönderilmesi öngörülmüştür. Ancak bu kanunun yürürlüğe girdiği 08.09.1999 tarihinde ve bu tarihten hemen sonraları, işverenlerin kanun uygulamalarından hemen haberdar olamamaları ve hayatın akışı içinde sigortalı ve işveren ilişkilerinin sıklıkla gerçekleşmesi, bunun yanında ülkemizde tüm toplumu ilgilendiren bu gibi konularda bilgilendirme mekanizmalarının tam olarak işlememesi nedeniyle, kanunun bu hükmünün değişmesinden dolayı işverenlerin idari para cezası ödemek zorunda kalmaları ve itiraz seslerini yükseltmeleri, yetkilileri harekete geçirmiş ve yüce meclisimizin de bu konuya duyarlı bakışı sayesinde bilmeden iyi niyeti ile idari para cezası ödemek zorunda kalan işverenlerimizi rahatlatıcı düzenlenmeye gidilmiştir.

4-KURUM ALACAKLARI:

4958 sayılı Kanununun 38 inci maddesi ile 506 sayılı Kanununun 80 inci maddesinin beşinci fıkrası “Kurumun süresi içinde ödenmeyen prim ve diğer alacaklarının tahsilinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 inci maddesi hariç, diğer maddeleri uygulanır. Kurum, söz konusu Kanunun uygulanmasında Maliye Bakanlığı, diğer kamu kurum ve kuruluşları ve mercilere verilen yetkileri kullanır. Şu kadar ki; Kurumun prim ve diğer alacakları süresi içinde ve tam olarak ödenmezse, ödenmeyen kısmı sürenin bittiği tarihte % 10 oranında artırılır. Bulunan bu tutara, ödeme süresinin bittiği tarihten başlamak üzere borç ödeninceye kadar, her ay için ayrı ayrı Hazine Müsteşarlığınca açıklanacak Türk Lirası cinsinden iskontolu ihraç edilen Devlet iç borçlanma senetlerinin aylık ortalama faizi, bileşik bazda uygulanarak gecikme zammı hesaplanır. Ancak ödemenin yapıldığı ay için gecikme zammı günlük hesaplanır.” şeklinde değiştirilmiştir.

Metin incelendiğinde ilk metinde yer almayan “51 inci maddesi hariç diğer maddeleri” ibaresinin eklendiği görülmektedir. Bilindiği gibi, 21.07.1953 tarih ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 51 nci maddesi “Gecikme Zammı, Nispet ve Hesabına” ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Buna göre; Kural olarak vadesinde ödenmeyen Kamu Alacağı için vadenin bitim tarihinden itibaren her ay için ayrı ayrı gecikme zammı tatbik

olunacağı belirtilmiş ve Bakanlar Kurulu, gecikme zammı nispetlerini aylar itibariyle topluca veya her ay için ayrı ayrı %10'una indirmeye, bir katına artırmaya ve gecikme zammı asgari miktarını 3 katına kadar artırmaya yetkili kılınmıştır.

Yapılan düzenleme ile gecikme zammı için bu uygulamadan ayrılmış bunun yerine Kurumun prim ve diğer alacaklarının süresi içinde ve tam olarak ödenmemesi halinde, ödenmeyen kısmının sürenin bittiği tarihte % 10 oranında artırılacağı, bulunan bu tutara, ödeme süresinin bittiği tarihten başlamak üzere borç ödeninceye kadar, her ay için ayrı ayrı Hazine Müsteşarlığınca açıklanacak Türk Lirası cinsinden iskontolu ihraç edilen Devlet iç borçlanma senetlerinin aylık ortalama faizinin bileşik bazda uygulanarak gecikme zammının hesaplanacağı ancak ödemenin yapıldığı ay için gecikme zammının günlük hesaplanacağı benimsenmiştir.³

5-TEFTİŞ KONTROL VE DENETLEME YETKİSİ

4958 sayılı Kanununun 49 uncu maddesi ile 506 sayılı Kanununun 130 uncu maddesinin birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“İşverenin Kuruma, emsaline, yapılan işin nitelik, kapsam ve kapasitesine göre işin yürütülmesi için gerekli olan sigortalı sayısının, çalışma süresinin veya prime esas kazanç tutarının altında bildirimde bulunduğu Kurumca saptanması halinde, işin yürütülmesi için gerekli olan asgari işçilik miktarı, yapılan işin niteliği, bünyesinde kullanılan teknoloji, iş yerinin büyüklüğü, benzer işletmelerde çalıştırılan işçi sayısı, ilgili meslek veya kamu kuruluşlarının görüşü gibi unsurları dikkate alarak sigorta müfettişi tarafından tespit edilir.

Sigorta müfettişlerince görevleri sırasında saptanan Kurum alacağını doğuran olay ve bu olaya ilişkin işlemler yemin hariç her türlü delille ispatlanabilir.

Bu maddenin uygulamasında teftiş, kontrol ve denetleme yetkisine sahip olanlar tarafından düzenlenen tutanaklar aksi sabit oluncaya kadar muteberdir.

İşverenler ve sigortalılar ile işle ilgili Kurum personeli, görevli sigorta müfettişleri tarafından bilgi vermek üzere çağrıldıkları zaman gelmek, gerekli olan belge ve delilleri getirip göstermek ve vermek, görevlerini yapmak için her türlü kolaylığı sağlamak ve bu yoldaki isteklerini geciktirmeksizin yerine getirmekle yükümlüdürler.

³ SSK Başkanlığı, Sigorta Teftiş Kurulu Başkanlığı 06.11.2003 tarih ve 2003/2 sayılı iç emir.

Sigorta müfettişlerine bu görevleri yaparken, tüm kamu görevlileri gerekli kolaylığı gösterir ve yardımcı olurlar.

Kurum, sigorta yoklama memurları vasıtasıyla iş yerlerinin mevcut durumları, faal olup olmadığı, sigortalı çalıştırılıp çalıştırılmadığı, çalıştırılıyorsa kimlerin, hangi sürede ve ücretle çalıştırıldıkları, prime esas kazanç ve prim ödeme gün sayılarıyla diğer bilgileri içeren ilgili belgelerin işyerlerinde asılı olup olmadığı ile bu hususların tutanağa kaydedilmesi, adres, mal varlığı ve sağlık yardımlarına müstahaklık ve kendilerine verilecek benzeri görevlerde inceleme, araştırma, tespit ve yoklama yaptırabilir.

İhaleli işler ile özel bina inşaatı işyerleri işverenlerine, Kuruma prim borçlarının bulunmadığını gösteren ilişiksizlik belgesinin verilmesinde, 1.6.1989 tarihli ve 3568 sayılı Kanuna göre yetki verilmiş serbest muhasebeci malî müşavirler ile yeminli malî müşavirler tarafından iş yeri kayıtlarının incelenmesi sonucunda Kuruma bildirildiği tespit edilen işçilik tutarlarının uygunluğu, Kurumun denetim yetkisi saklı kalmak kaydıyla, esas alınabilir. Şu kadar ki, usul ve esasları Kurumca belirlenmiş hesaplama yöntemine uygun olarak serbest muhasebeci malî müşavir ve yeminli malî müşavirce düzenlenen rapor ile Kuruma yeterli işçilik bildirilmediği anlaşılan iş yeri ve işverenlerinin tespit edilen fark işçilik tutarı üzerinden hesaplanacak prim ve gecikme zammı tutarının bu Kanunun 140 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (c) ve (d) bentleri uyarınca verilecek idarî para cezaları ile birlikte ödemeleri kaydıyla ilişiksizlik belgesi verilebilir. Kurumca belirlenen usul ve esaslara aykırı hareket ederek, Kurum zararına sebebiyet verdiği anlaşılan meslek mensuplarınınca düzenlenen raporlar dikkate alınmaz ve bunların daha sonra düzenleyecekleri raporlar hiçbir zaman Kurumca işleme konulmaz. Gerçeğe aykırı rapor düzenleyen meslek mensupları hakkında Kurumun genel hükümlerine göre takip hakkı saklıdır. Bu fıkranın uygulanmasıyla ilgili esas ve usuller Kurumca çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.”

Kurum alacakları; Sigorta primlerinden, idari para cezalarından, sosyal yardım zammından, kira sözleşmelerinden, 3320 ve 3417 sayılı kanunlar gereğince Kurumumuzca takip ve tahsil edilmesi gereken konut edindirme yardımı tutarları ile tasarruf kesinti ve katkı tutarlarından, 6183 sayılı kanunun uygulanması bakımından ilan ve haciz masrafları, posta masrafları, zor kullanma masrafları, nakil masrafları, ekspertiz, muhafaza (depo, ardiye) masrafları, mahcuz malın tefrik masrafları, teferruğ masrafları, ferağ masrafları gibi giderlerden oluşmaktadır. Asgari işçilik uygulamalarından doğan fark işçilik

miktarlarından hesaplanacak prim tutarları da sigorta primi kapsamında kabul edilmelidir.

Kurum alacağının yemin hariç her türlü delille ispatlanabilmesi yetkisi, Sigorta Müfettişlerinin görevleri dahilinde kullanabilecekleri bir yetkidir.

4958 sayılı Kanunla getirilen düzenleme ile Sigorta Müfettişleri ve Kurum Yoklama Memurlarınca düzenlenen tutanakların (İfade, Kayıt İnceleme, Kayıt Teslim Alma, Kayıt ve Belge İsteme Bildirim Tutanağı, Yerel Denetim ...) aksi sabit oluncaya kadar muteber olacağı Kanun ile hüküm altına alınmıştır. Bu fıkrada bir önceki fıkra gibi “ispat hukuku” açısından önem taşımaktadır.

SSK Başkanlık Sigorta Müfettişleri tarafından düzenlenen tutanaklar ispat hukuku açısından yazılı delil olarak değerlendirilmiş ve aksi ancak “aynı kuvvetle yazılı deliller” ile ispatlanabileceği Kanun tarafından öngörülmüştür. Burada önem arz eden konu yazılı delillerin aksinin başka bir yazılı belge ile ispatı yolundaki kuralın istisnası olduğudur. Söz konusu istisna irade fesadı halleridir. İrade fesadı (Hata, Hile, tehdit) hallerinde yazılı belgenin aksi tanık beyanları ile de ispatlanabilir.

Yapılan düzenleme; “yemin hariç her türlü delille ispatlanabilme” ve “iş yeri kayıtlarından tespit edilecek her türlü bilgiden ya da kamu kuruluşları tarafından düzenlenen belge veya alınan bilgilerden” ifadeleri ile birlikte değerlendirildiğinde, düzenlenecek tutanakların hukuk mahkemeleri açısından ispat kuvveti oldukça artırılmıştır.

Diğer bir düzenleme de; Sigorta müfettişlerine bu görevleri yaparken, tüm kamu görevlileri gerekli kolaylığı gösterir ve yardımcı olurlar. Anayasa'nın 128 inci maddesinin birinci fıkrasına göre “Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.”

Bu anlamda,kanun ve kanunun verdiği yetkiyle kurulan genel idare esaslarına göre görevlerini yürüten herkes kamu görevlisidir.

SONUÇ:

Hayatın akışı içersinde, insanların sonucu farklı farklı hadiselerle karşılaşması, yeni durumların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu durumlar karşısında bunlara ayak uyduracak, insanların mutluluğunu azami ölçüde tutabilecek sistemin sağlanması da elbette herkesin hayalidir. İşte Sosyal Güvenlik alanında insanları daha huzurlu, daha mutlu olmasını ve geleceğe daha

güvenle bakabilmelerini sağlayıcı tedbirlerin alınması da yasaların yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, 4958 ve 5073 sayılı yasalar ile 506 sayılı yasada yapılan değişiklikler ne ilktir, ne de son olacaktır.

KAYNAKÇA

SSK Başkanlığı, Sigorta Teftiş Kurulu Başkanlığı 06.11.2003 tarih ve 2003/2 sayılı iç emir.

Ceylan, Cevdet; “506 Sayılı Yasada Yapılan Değişiklikler” Sosyal Güvenlik Dünyası Dergisi Sayı 20, Temmuz-Ağustos 2003 sayfa: 3

SSK Başkanlığı 08.08.2003 tarih 12-126 Ek sayılı Genelge

SSK Başkanlığı 19.01.2000 tarih 12-103 Ek sayılı Genelge

Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği

SSK Başkanlık Sigorta Müfettişleri Eğitim Notu ve Çalışma Talimatı-Sayfa 121

SSK Başkanlığı 08.08.2003 tarih 3-221 Ek sayılı Genelge